FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT SIR GORDON SLYNN
fremsat den 17. september 1987 *

Høje Domstol.

Anmodningen om en præjudiciel afgørelse i denne sag kommer — ligesom anmodningen i sag 309/85, Barra m. fl. mod den belgiske stat og byen Liège (Sml. 1988, s. 355) — fra præsidenten for tribunal de première instance de Liège i forbindelse med behandlingen af en sag, der er anlagt af sytten franske statsborgere, som i Belgien har deltaget i undervisning på et af de fire sagsøgte uddannelsessteder, Liège Universitet, Det Katolske Universitet i Louvain, Det Frie Universitet i Bruxelles og Universitetsfakulteterne Notre-Dame de la Paix i Namur. Sagen adskiller sig fra Barra-sagen først og fremmest ved, at sagsøgerne ikke har været elever på tekniske skoler, men derimod på universiteter. Tvisten drejer sig om, hvorvidt de studier, sagsøgerne har fulgt, er omfattet af begrebet faglig uddannelse i EØF-Traktatens forstand, således at de kan påberåbe sig Traktatens artikel 7.

Studiet i veterinærvidenskab i Belgien falder i to dele på hver tre år, først tre års »kandidatstudier«, der fører frem til en forprøve, og dernæst tre års studier med henblik på at opnå doktorgraden (»doctorat«). Universitetet i Liège er det eneste af de sagsøgte universiteter, der meddeler undervisning med henblik på erhvervelse af doktorgraden. Universiteterne i Liège og Louvain og Universitetsfakulteterne i Namur meddeler forprøveundervisning, der afsluttes med kandidateksamen i veterinærvidenskab. Universitetet i Bruxelles afholder førsteårsundervisning i medicinske videnskaber, hvorefter de studerende kan blive indskrevet ved andre uddannelsessteder med henblik på forprøven. En studerende, der har erhvervet doktorgraden, har uden videre adgang til at lade sig registrere som veterinærmediciner i Belgien og til, efter registrering, at udøve virksomhed som sådan.

Sagsøgerne har fulgt forprøveundervisningen ved et af de sagsøgte universiteter og har i forbindelse hermed skullet betale den studieafgift, der afkræves udenlandske studerende (herefter benævnt »minerval«).

De anlagde straks efter afsigelsen af Gravier-dommen, ved stævning forkyndt i april 1985, sag med krav om tilbagebetaling som foreløbig forholdsregel af de beløb, de havde betalt i studieafgift. Sagen blev tilsyneladende udsat i afventning af de ændringer af den belgiske lovgivning, der var fremsat forslag om, og som blev gennemført med de bestemmelser, der foreligger som loven af 1985, hvis bestemmelser jeg har gennemgået i »det direkte søgsmål« 293/85 (Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 305), og som jeg ikke yderligere vil omtale her. Jeg anvender i nærværende forslag de samme forkortelser som i mit forslag i det direkte søgsmål.

Sagen fortsatte efter vedtagelsen af den belgiske lov af 1985. Præsidenten for tribunal de première instance de Liège har anmodet Domstolen om at tage stilling til retmæssigheden ifølge fællesskabsretten af forskellige bestemmelser i nævnte lov fra 1985, navnlig dennes artikel 63, samt om at afgøre, om den undervisning, sagsøgerne har fulgt, kan anses for faglig uddannelse i Traktatens

* Oversat fra engelsk.

forstand. Forelæggelseskendelsen indeholder følgende spørgsmål:

»Er de økonomiske betingelser for adgangen til universitetsundervisning, der gives i forbindelse med kandidat- og doktorstudier i veterinærvidenskab, omfattet af Rom-Traktatens anvendelsesområde, jfr. artikel 7, og gælder dette både for det akademiske år 1985-1986 og for de akademiske år 1979-1985?«

Det spørgsmål, Domstolen har fået forelagt, rummer, som den belgiske regering og Kommissionen har omtalt, i virkeligheden to spørgsmål. For det første spørges der nemlig, om universitetsstudier i veterinærvidenskab begrebsmæssigt kan være faglig uddannelse, og i bekræftende fald — dette er det andet spørgsmål — om det ved anvendelsen af artikel 63 i loven fra 1985 er muligt at begrænse adgangen til at påberåbe sig det fællesskabsretlige princip, der følger af Gravier-dommen, nemlig princippet om, at en medlemsstat ikke for adgangen til faglig uddannelse kan stille betingelser, der indebærer, at studerende, der er statsborgere i de øvrige EF-lande, forskelsbehandles i forhold til denne stats egne statsborgere.

Disse spørgsmål forelå også i det direkte søgsmål, og virkningen af artikel 63 blev også udførligt behandlet i Barra-sagen.

Af de grunde, jeg har angivet i mit forslag til afgørelse i det direkte søgsmål, er jeg af den opfattelse, at universitetsstudier vil kunne være faglig uddannelse, selv om dette ikke altid er tilfældet. Man må undersøge den meddelte undervisning globalt for at finde ud af, om den »fører til en kompetence inden for en profession« eller »bibringer den særlige færdighed, der kræves for at udøve en sådan profession, fag eller stilling«. En studieretning kan være faglig uddannelse, selv om den også omfatter en vis del mere almindelig undervisning.

Et undervisningsprogram, der fører til doktorgraden i veterinærvidenskab, således at doktoranden derefter kan virke som veterinærmediciner, blot ved at lade sig indskrive på fagets liste over erhvervsaktive, må efter min mening være en faglig uddannelse af den omhandlede art, også selv om vedkommende ikke senere er fagligt beskæftiget som lønmodtager eller selvstændig.

Under sagen er det blevet anført, at forprøveundervisningen ikke er faglig uddannelse, idet indehaveren af en kandidateksamen ikke umiddelbart har ret til at virke som veterinærmediciner. Tilsyneladende er denne del af studiet et obligatorisk forberedelsesstadium, der fører frem til doktorstudiet. Såfremt det forholder sig således, må det efter min mening anses for en integreret del af det faglige uddannelsesprogram. Det er udformet herefter, da det omfatter såvel teoretisk som praktisk undervisning. I øvrigt omfatter det fag, der er omfattet af Rådets direktiv om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for dyrlæger [Rådets direktiv 78/1026/EØF (EFT 1978, L 362, s. 1)]. At nogle studerende muligvis afbryder studierne efter kandidatstudierne (det er ikke til at vide, om det faktisk sker), er ikke til hinder for, at denne første del af studiet, som en integreret del af uddannelsen til veterinærerhvervet i og for sig udgør faglig uddannelse; de studerendes individuelle målsætninger er uden enhver betydning herfor.

Efter min mening kan den omhandlede undervisning være faglig uddannelse i den i EØF-Traktatens artikel 7 forudsatte betyd-

ning, og det synes den faktisk at være, når henses til de oplysninger, Domstolen har fået.

Der foreligger også et problem i forbindelse med førsteårsundervisningen i de medicinske videnskaber, der gives ved Det Frie Universitet i Bruxelles, og som ifølge forelæggelseskendelsen er en del af forprøvestudiet. Af den nationale rets opfattelse, hvorefter dette første studieår også er en nødvendig del eller en integreret del af henholdsvis den uddannelse, der fører frem til doktorgraden i veterinærvidenskab og den uddannelse, der giver forprøve, følger efter min mening, at også det første år er faglig uddannelse. Jeg finder ikke sagen tilstrækkeligt oplyst til, at Domstolen kan tage endelig stilling til spørgsmålet, om dette første studieår kan være faglig uddannelse. Det må afgøres af den nationale ret på grundlag af de principper, Domstolen er nået frem til.

Der foreligger med det resultat, Domstolen nåede til i Gravier-dommen — hvorefter undervisning kan være faglig uddannelse, og opkrævning hos EF-statsborgere, men ikke hos belgiske studerende, af indskrivningsgebyrer, udgør en forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, der er forbudt ifølge EØF-Traktatens artikel 7 — en almengyldig udtalelse og ikke blot en slags hensigtserklæring. Af de grunde, jeg har givet i mit forslag i det direkte søgsmål, finder jeg det imidlertid rimeligt at begrænse virkningen af dommen i nærværende sag, således at den kun får virkning for studerende, der den 13. februar 1985 fulgte en uddannelse som den omhandlede på et universitet, eller som er begyndt på en sådan uddannelse efter denne dato, eller som før fremsættelsen her i dag af nærværende forslag til afgørelse har anlagt sag om tilbagebetaling af studieafgiften, idet tilbagesøgningen kan kræves for hele deres studium.

Jeg foreslår derfor Domstolen at besvare de forelagte spørgsmål på følgende måde:

»En universitetsuddannelse kan udgøre faglig uddannelse, som medlemsstaterne ikke kan knytte adgangsbetingelser til, der bygger på en forskelbehandling på grundlag af nationalitet, dersom uddannelserne særligt er udformet med henblik på at erhverve en kvalifikation, eller give den nødvendige oplæring eller færdigheder inden for en profession, et fag eller en bestemt stilling, selv om uddannelsen rummer et element af almindelig undervisning.«

Rimeligvis må hertil efter min mening føjes de nævnte begrænsninger, for så vidt angår rækkevidden af Domstolens dom.

Det tilkommer den nationale ret at træffe afgørelse om omkostningerne for partnerne i hovedsagen. De udgifter, der er afholdt af Kommissionen og af Det Forenede Kongerige, kan ikke godtgøres.